

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Kulturmiljöenheten
Lena Rundström
1:e antikvarie
031-60 52 57

BESLUT
2004-04-15

Diarienummer
432-60-1998

Sida
1(4)

Byggnadsminnesförklaring av kv Fänriken i Haga i Göteborg Haga 7:1, Göteborgs kommun, Västra Götalands län

Beslut

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap 1 § lagen om kulturminnen m m 1988:950; KML kv Fänriken Haga 7:1 för byggnadsminne.

Länsstyrelsen meddelar enligt 3 kap 2 § samma lag följande skyddsbestämmelser:

1. Byggnaderna får inte rivas, byggas om eller på annat sätt förändras.
2. Ingrepp får inte göras i byggnadernas stomme, rumsindelning, fasta inredning, vindar eller trapphus.
3. Byggnaderna inom Kv Fänriken skall underhållas så att de inte förfaller. Vård och underhållsåtgärder ska utföras med sådana material och metoder så att det kulturhistoriska värdet inte minskar. Underhållet skall ske med material och metoder anpassade till byggnadernas egenart.
4. Den till fastigheten tillhörande gårdsmiljön ska hållas i ett sådant skick att miljöns karaktär inte förvanskas.

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen enligt 3 kap 14 § KML lämna tillstånd till att ett byggnadsminne ändras i strid mot skyddsbestämmelserna.

Redogörelse för ärendet

Rivningen, upprustningen respektive bevarandet av Haga har en lång historia. Mellan åren 1970-72 revs ca en fjärdedel av Hagas bebyggelse. Göteborgs historiska museum hade i en bebyggelsehistorisk utredning av Haga 1972 framhållit att stadsdelen i sin helhet utgjorde en kulturhistoriskt mycket värdefull enhet. Flera utredningar om Haga gjordes under 1970-talet i kommunens, högskolans och i Hagabornas regi.

I anslutning till stadsbyggnadskontorets förslag till riktlinjer för saneringen av Haga inledde Riksantikvarieämbetet år 1975 förhandlingar med kommunen om vissa fastighetsägare om en eventuell byggnadsminnesförklaring av

Postadress:
403 40 GÖTEBORG

Besöksadress:
Ekeundsgatan 1

Telefon/Fax:
031-60 50 00 (växel)
031-60 52 09 (fax)

Webbadress:
www.o.lst.se

E-post:
kulturmiljo@o.lst.se

vissa fastigheter inom Haga. Vid denna tid kunde man erhålla särskilda tilläggsån i samband med renovering av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.

Kvarteren Landsknekten, Korpralen och Grenadieren byggnadsminnesförklarades 1985 respektive 1986. Renoveringen av Grenadieren utfördes som ett referensobjekt med tilläggsån. Hagabadet, f d Renströmska badet, förklarades som byggnadsminne 1997 efter en omfattande renovering och upprustning på 1990-talet. Kvarteret Fänriken ingick som förslag till byggnadsminne i länsstyrelsens reviderade förslag på byggnadsminnen i Haga 1984.

Sedan 1980-talet har ett sjuttioal byggnader och ett 20-tal gårdsmiljöer helt eller delvis bevarats och byggts om. Det äldre bevarade byggnadsbeståndet finns främst vid Skanstorget, Södra Allégatan, Sprängkullsgatan, Haga Nygata, Västra Skansgatan och Mellangatan. De nybyggda husen har i viss mån anpassats till den äldre bebyggelsen.

Göteborgs kommun tillstyrkte den 16 mars 2004 en byggnadsminnesförklaring av kvarteret Fänriken och har godtagit de föreslagna skyddsbestämmelserna. Fastighetsägaren Robert Dicksons Stiftelse har den 11 september 2003 godtagit de föreslagna skyddsbestämmelserna.

Historik

Haga

Haga började bebyggas 1640 vid Skansbergets fot. Stadsplanen för Haga fastställdes 1660 och blev därmed Göteborgs första planlagda förstad och äldsta arbetarstadsdel utanför vallgraven. Haga kom efter rivningen av Göteborgs befästningar vid 1800-talets början att utvidgas mot norr. Den äldsta bebyggelsen bestod av timrade hus i en till två våningar.

I mitten av 1840-talet ökade bostadsbristen till följd av etableringen av industrier i Göteborg. I den rådande liberala tidsandan överlät kommunen bostadsbyggandet till marknaden och enskilda filantropiska initiativ. Robert Dicksons stiftelse kom att uppföra flera arbetarbostäder och i anslutning till dem allmänna och sociala inrättningar.

Det s k landshövdingehuset med bottenvåning i sten och två våningar i trä började uppföras på 1870-talet. På 1920-talet var Haga nästintill utbyggt och karakteriserades av både trä- och stenhusbebyggelse i två eller tre våningar.

En central del i Hagas historia är den filantropiska byggnadsverksamheten som bedrevs i Robert Dicksons regi. Dicksons verksamhet i Haga hade startat redan vid 1800-talets mitt då man uppförde tio stycken envåningsbostäder av trä. Vid sidan av bostäder uppfördes också ett badhus och ett folkbibliotek.

Kv Fänriken

Kvarteret Fänriken omfattar fyra bostadshus i tegel uppförda i två våningar. Kvarteret uppfördes efter ritningar av Adolf Wilhelm Edelsvärd. Byggnaderna är friliggande och grupperade kring en gård med en ekonomibyggnad i mitten. Gårdsplanen är stenlagd och planterad utmed fasaderna. Mot gatan avgränsas gården med smidesstaket. Byggnaderna är utformade i en enkel och välproportionerad tegelarkitektur med romanska drag. Lägenheterna omfattade ett rum och kök. Av kvarterets 64 lägenheter hyrdes ursprungligen 56 stycken ut som arbetarbostäder och två lägenheter slogs samman till en inspektorsbostad.

I det friliggande huset med långfasad mot Haga Nygata anpassades bottenvåningens fyra lägenheter till två skollokaler åt Göteborgs folkskolestyrelse. Till lokalerna hörde även tjänstebostäder åt lärarinnorna. I ett av husen inrättades också ett folkbibliotek.

Toaletter installerades 1939 i trapphusen, två per våningsplan. Avträdena som tidigare inrymdes i gårdshuset revs i samband med denna ombyggnad. Tvättstugedelen i tegel bevarades och tillbyggdes i norr. I början av 1980 gjordes nästa stora upprustning av kvarteret. Köken moderniserades och samtliga lägenheter fick egen toalett och dusch. Moderniseringen genomfördes med små ingrepp i befintliga konstruktioner. En stor del av befintliga detaljer som lister, dörrar och paneler bevarades. Dicksonska stiftelsen tilldelades 1982 års utmärkelse för god byggnadskonst av Per och Alma Olssons fond för den varsamma renoveringen.

Edelsvärd var en av Göteborgs mest framstående arkitekter i mitten av 1800-talet. Han var tidigare chef för Statens järnvägsbyggnaders arkitektkontor. Från England hämtade han sina arkitekturideal som han praktiserade i bl a Hagakyrkan, Klippans kapell och Engelska kyrkan.

Motivering

Enligt 3 kap 1 § KML får Länsstyrelsen förklara en byggnad som är synnerligen märklig genom sitt kulturhistoriska värde eller som ingår i ett kulturhistoriskt synnerligen märkligt bebyggelseområde för byggnadsminne.

I stadsdelen Haga är kvarteren Grenadieren, Landsknekten och Korpralen förklarade som byggnadsminnen 1985-86. De representerar landshövdingehuset samt den äldre trähusbebyggelsen i Haga. Hagabadet, f d Renströmska badet, förklarades som byggnadsminne 1997 efter en omfattande renovering på 1990-talet.

Kvarteret Fänriken representerar den tidiga stenhusbebyggelsen i Haga. Det är det äldsta bevarade bostadsområdet i Göteborg uppfört av Robert Dicksons Stiftelse. Det representerar den filantropiska verksamheten som var utmärkande för Göteborg vid denna tid. Kvarteret Fänriken är också ett exempel på Edelsvärds typritningar av bostadsbebyggelse som kom att praktiseras i Haga, Vasastaden, Annedal och Klippan fram till slutet av 1870-talet.

De klassiska proportionerna och nyromanska detaljer är utmärkande för denna byggnadsepok i Göteborgs historia. Det röda och gula teglet, takgesimsen och lisener utmärker fasaderna.

Länsstyrelsen anser en byggnadsminnesförklaring av kvarteret Fänriken i Haga väl motiverad.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos Länsrätten, se bilagan formulär 01.

Upplysningar

Om det finns särskilda skäl får länsstyrelsen enligt 3 kap 14 § KML, lämna tillstånd till att ett byggnadsminne ändras i strid mot skyddsföreskrifterna. Länsstyrelsen får ställa villkor för tillståndet som är skäligen med hänsyn till de förhållanden som föranleder ändringen.

I detta ärende har landshövding Göte Bernhardsson beslutat och 1:e antikvarie Lena Rundström varit föredragande. I beslutet har även länsjurist Ann Dahlberg och länsantikvarie Jan-Gunnar Lindgren deltagit.

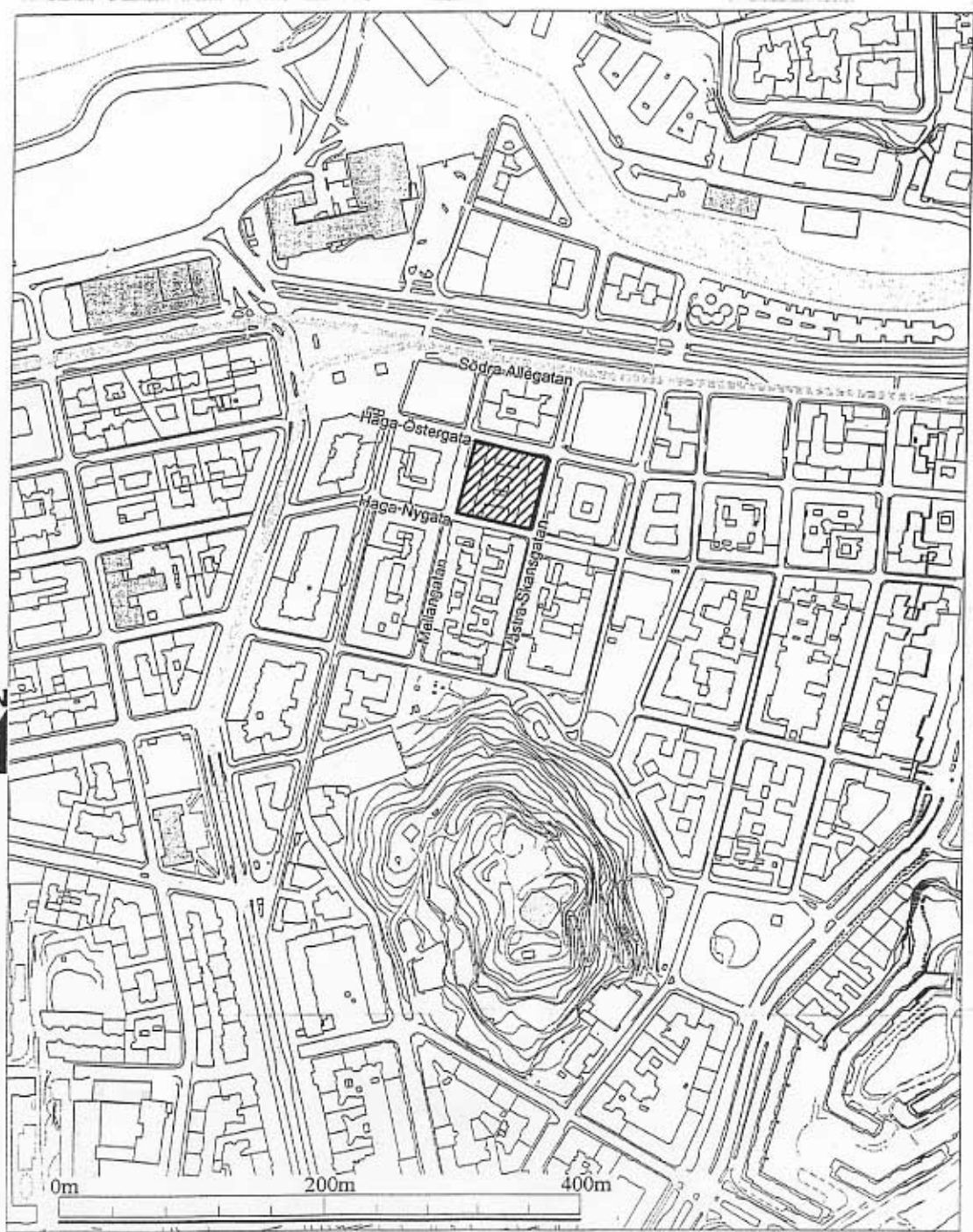
Göte Bernhardsson

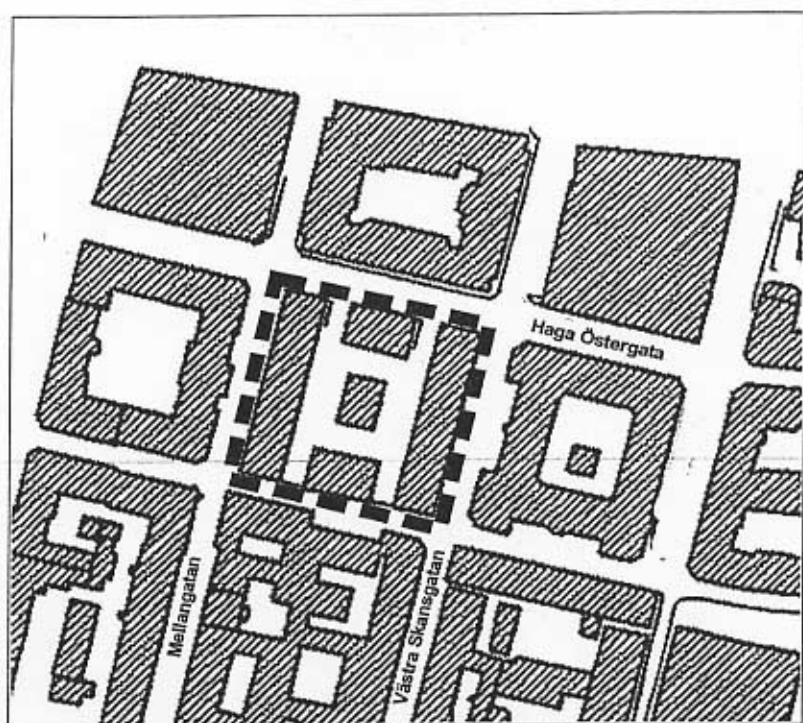

Lena Rundström

Bilagor
Kartor
Hur man överklagar

Kopia
Riksantikvarieämbetet, delgivningskvitto
Lantmäterimyndigheten
Göteborgs Stadsmuseum
Byggnadsnämnden i Göteborgs kommun
Kulturmiljöenheten
Akten

Byggnadsminnet kv Fänriken, Haga 7:1, med tillhörande skyddsområde inom markerad linje.